

STRUKTURA I DZIAŁANIE HAMASU W RZECZYWISTOŚCI MIĘDZYKARODOWEJ

Wojciech Stankiewicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie: W artykule stwierdza się, że działania organizacji Hamas mają wymiar globalny, bowiem to, co dzieje się w jednym końcu świata, wywiera niewątpliwy wpływ na sytuację nie tylko w miejscach i terenach ościennych, lecz także tych położonych w drugim zakątku świata, gdyż współczesny człowiek żyje w świecie globalnym. Dlatego działania terrorystów Hamasu naruszają prawa każdego człowieka, bez względu na miejsce pobytu. Wydarzenia, jakie toczą się w Strefie Gazy, stanowią nie tylko o stanie praw człowieka w tych właśnie miejscach, ale wywierają realny wpływ na to, jak prawa człowieka przestrzegane są na całym świecie. Islamski Ruch Oporu jest organizacją terrorystyczną, która od kilku lat rządzi państwem palestyńskim. Od momentu powstania do czasów współczesnych organizacja przeszła ewolucję, zwłaszcza w odniesieniu do metod działania. W ostatnich latach dramatycznie wzrosły role polityczna i społeczna organizacji Hamas. Zauważyć to można na przykładzie wprowadzanych przez organizację coraz bardziej restrykcyjnych przepisów wobec społeczeństwa, zwłaszcza wobec kobiet. Zmiana ról społecznej i politycznej Hamasu w regionie wpłynęła na zmianę metod i sposobów działania. Islamski Ruch Oporu w znacznym stopniu ograniczył krwawe zamachy terrorystyczne, porwania oraz inne techniki terroryzmu na rzecz rozmów, negocjacji oraz dialogu. Ponadto próby utworzenia rządu jedności narodowej oraz pokojowe konferencje zmierzają do uznania rządu przez społeczność międzynarodową.
Słowa kluczowe: Hamas, Bliski Wschód, Strefa Gazy, organizacje terrorystyczne, bezpieczeństwo

WSTĘP

Jednym z zagrożeń współczesnego świata są ataki terrorystyczne. Richard von Weizsäcker powiedział: „nie żyjemy dzisiaj pod znakiem Oświecenia, lecz w znacznie większej mierze pod wszechstronnym wpływem prądów fundamentalistycznych”¹. Rzeczywiście, rozglądając się dookoła, można zobaczyć, że wokół pojawiły się różnego rodzaju fundamentalizmy – wielkie i małe, ideologiczne i militarne, filozoficzne, teologiczne, ekologiczne i ekonomiczne, kulturalne i społeczne, religijne i kościelne, polityczne i pozornie apolityczne, regionalne i ponadregionalne. Stają się one zagrożeniem dla świata. Przynosi to obawy, że każdy światopogląd może przybrać charakter fundamentalistyczny, jeśli jego głosiciele i zwolennicy przedwcześnie zaniechają poszukiwań, oczekiwań oraz nadzieje związane z prawdą, sensem, wartościami przemieniają w nazbyt wygórowane roszczenia. W fundamentalizmie zawsze jest dużo pewności, zbyt duży perfekcjonizm, duża doza ulepszania świata, a za mało pamięci o tym, że wszystko to wcale nie boskie, lecz „ludzkie, aż nazbyt ludzkie”².

¹ H. Mynarek, *Zakaz myślenia. Fundamentalizm w chrześcijaństwie i islamie*, Gdynia 1996, s. 11.

² M. Szulakiewicz, *Fundamentalizm i kultury*, Toruń 2005, s. 7.

Z zagadnieniem fundamentalizmu związane jest pojęcie terroryzmu. Jest ono kontrowersyjne i wielopłaszczyznowe, a w literaturze przedmiotu brakuje jednej spójnej definicji, bowiem terroryzm jest zjawiskiem złożonym i skomplikowanym, stąd trudno o jedno opracowanie, które mogłoby je pokazać w całości. Prawdopodobnie nikt nie jest w stanie objąć analizą wszystkich jego aspektów i stwierdzić, że je rozumie³. Powodem kłopotów z ustaleniem jednej definicji terroryzmu jest również jego złożoność i dynamika rozwoju – terroryzm nie ma jednej, niezmiennej formy, lecz ulega ciągłej ewolucji – adaptuje się do nowych warunków i omija elementy systemu przeciwdziałania⁴. Nie sposób ująć go w sztywne ramy, bowiem, jak twierdzi Bartosz Bolechów, nie zastyga w czasie, lecz podlega nieustannym, różnorodnym i chaotycznym często transformacjom⁵.

Sam termin terroryzm wywodzi się od łacińskiego słowa *terroro* znaczącego tyle co strach, straszna rzecz oraz *terrere* – przerażać. Zgodnie z tym terroryzm to sianie strachu, budzenie grozy. W ujęciu politologów terroryzm jest najmniej humanitarną formą walki politycznej i jako taki powinien zostać możliwie szybko wyeliminowany z praktyki codziennej⁶.

W *Leksykonie historii XX wieku* terroryzm to metoda walki politycznej polegająca na używaniu przemocy wobec poszczególnych jednostek lub grup ludzi⁷. Według Bruce'a Hoffmana zaś terroryzm to świadome budzenie strachu w wyniku przemocy lub groźby przemocy w dążeniu do zmian politycznych⁸. Jeszcze inną definicją posługują się środowiska akademickie, dla których terroryzm obejmuje *różnie umotywowane ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup skutkujące naruszeniem istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań i świadczeń, często naruszające dobra osób postronnych. Działania te realizowane są z całą bezwzględnością za pomocą różnych środków (przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych), w celu nadania im rozgłosu i celowego wytworzenia lęku w społeczeństwie*⁹. Podobną definicję podaje Marek Borucki, który terroryzmem nazywa precyzyjnie zaplanowane i zorganizowane działanie grup, organizacji

³ M. Jaworski, *Ekonomia a terroryzm*, [w:] *Terroryzm. Anatomia zjawiska*, red. naukowy K. Liedel, Warszawa 2006, s. 65.

⁴ W. Laqueur, *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, New York 1999, s. 6, [w:] <http://www.terrorizm.com/trudnosci-definicyjne-jako-glowny-problem-metodologiczny-badan-nad-terroryzmem/> [dostęp: 6.12.2013].

⁵ B. Bolechów, *Terroryzm w świecie podwubiegunowym*. Przewartościowania i kontynuacje, Toruń 2002, s. 26.

⁶ M. Tomczak, *Przemoc i polityka*, Poznań 1984, s. 65.

⁷ B. Bankowicz, M. Bankowicz, A. Dudek, *Leksykon historii XX wieku*, Kraków 1996, s. 67.

⁸ B. Hoffman, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001, s. 34.

⁹ *Definicje terroryzmu*, dokument opracowany przez Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie na podstawie materiałów ONZ, luty 2003, [w:] <http://www.unic.un.org.pl/terrorizm/definicje.php> [dostęp: 6.12.2013].

– rzadziej pojedynczych osób – mające na celu wymuszenie od władz państwowych lub społeczeństwa ustępstw, różnych świadczeń, podjęcie lub zaniechanie różnych działań, najczęściej ze szkodą dla innych¹⁰. Z podanych definicji wynika jedna z cech terroryzmu – każdy czyn wcześniej zaplanowany dokonywany jest z premedytacją.

Autor *Encyklopedii terroryzmu*, Krzysztof Karolczak, pisze wręcz, że wszystkie dotychczasowe próby definiowania terroryzmu jako zjawiska politycznego podkreślają jego związek z przemocą. Tam, gdzie występuje siła, jej użycie lub nawet tylko próba przemocy, tam pojawia się nazwa terroru i terroryzmu¹¹. Autor na kilku przykładach podaje sposoby definiowania terroryzmu. I tak na przykład Robert Schulz przez terroryzm polityczny rozumie „próbę użycia pozanormalnych form politycznej przemocy (...) dla uzyskania politycznych celów”¹². Dla Paula Wilkinsona terroryzm polityczny to „zastraszanie przez przymus”, czyli „systematyczne użycie morderstw i zniszczenia, groźba morderstwa i zniszczenia dla zastraszenia jednostek, grup, społeczeństw lub rządów, pozwalające terrorystom na polityczne żądania”¹³. Szczególną rolę terroryzmu podkreśla Longin Tadeusz Schmidt, mówiąc, że „(...) Terroryzm zawsze łączył się z podstępными, a więc trudnymi do wykrycia sposobami zabijania osób pełniących funkcje przywódcze...”¹⁴. Z kolei Brian Jenkins podaje następującą definicję terroryzmu: „(...) działanie, które może mieć klasyczne formy aktów kryminalnych, takich jak morderstwo, podpalenie, użycie środków wybuchowych, które jednak różnią się od zwykłych działań tym, że są dokonywane ze szczególnie przemyślanym zamiarem wywołania paniki, zaburzenia porządku, zastraszenia zorganizowanego społeczeństwa w celu destrukcji porządku publicznego, sparaliżowania możliwości reagowania społeczeństwa, zwiększenia poczucia bezradności i nieszczęścia wspólnoty”¹⁵.

Niniejsze zagadnienie przysparza jeszcze więcej dylematów, gdyż ten, kto postrzegany jest w jednym miejscu na świecie jako terrorysta, w innym może być uważany za bojownika o wolność, męczennika czy przywódcę. Część z tych spostrzeżeń odnieść można do Islamskiego Ruchu Oporu, znanego bardziej pod nazwą HAMAS¹⁶.

¹⁰ M. Borucki, *Terroryzm – zło naszych czasów*, Warszawa 2002, s. 3.

¹¹ K. Karolczak, *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995, s. 9-10.

¹² R. Schulz, *Conceptualizing Political Terrorism*, „*Journal of International Affairs*”, vol. 32, no 1, “Spring – Summer 1978, s. 8.

¹³ P. Wilkinson, *Terrorism and the liberal state*, London 1979, s. 49.

¹⁴ K. Karolczak, *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995, s. 9.

¹⁵ P. Piątkowski, *Terroryzm: nowe wyzwanie dla bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 6.

¹⁶ Por. J. Schanzer, *Hamas vs. Fatah: the struggle for Palestine*, New York 2008; J. Gunning, *Hamas in politics: democracy, religion, violence*, New York 2008; Z. Chebab, *Inside Hamas: the untold story of the militant Islamic movement*, New York 2007; B. Berti, *Armed political organizations: from conflict to integration*, Baltimore 2013; K. Hroub, *Hamas: political thought and practice*, Washington 2000; A. Tamimi, *Hamas: a history from within*, Mass: Olive Branch Press, Northampton 2007; S. Shay, *Islamic*

Korzenie organizacji Hamas związane są z inną organizacją fundamentalistyczną – Bracia Muzułmanie. Utworzone pod koniec lat 20. XX wieku stowarzyszenie miało stanowić formę protestu wobec nowej rzeczywistości, która powstała po I wojnie światowej. Zostało założone przez Hasana al-Banna. Mottem Braci stało się wyrażenie: „Allah jest naszym Bogiem, Prorok jest naszym przywódcą, Koran jest naszą konstytucją, *dżihad* jest naszą drogą, a śmierć w imię Boga jest naszym pragnieniem”¹⁷. Hasan al-Banna, tworząc stowarzyszenie, wezwał współwyznawców do budowy społeczeństwa opartego na wartościach islamu¹⁸. Domagał się usunięcia z kultury arabskiej wszelkich naleciałości zachodniej cywilizacji. Założyciel Braci Muzułmanów „nawoływał do wytrwałej pracy na rzecz ojczyzny, głosił idee państwa opiekuńczego (we współczesnym rozumieniu), propagował gospodarczy nacjonalizm i pobudzał przedsiębiorczość, która nie mogła wszakże kłócić się ze wskazówkami islamu w sprawach gospodarowania”¹⁹.

Dżihad, czyli święta wojna, zgodnie z koncepcjami założyciela Braci Muzułmanów miał również odegrać ważną rolę w reislamizacji społeczeństwa²⁰. Jego słowa stały się inspiracją dla przyszłych ideologów różnych organizacji fundamentalistycznych (w szczególności stosujących terroryzm)²¹. Wśród kontynuatorów Braci Muzułmanów są wyznawcy Islamskiego Ruchu Oporu.

Celem niniejszej pracy jest analiza i ocena działań organizacji Hamas. Z uwagi na szerokie spektrum działania organizacji określone zostały cele szczegółowe:

- analiza struktury organizacyjnej,
- omówienie metod, technik i sposobów działania organizacji Hamas,
- próba określenia roli politycznej organizacji Hamas;

Poszukując odpowiedzi na postawione powyżej cele, zostały określone pytania badawcze:

1. Jaką strukturę przyjęła organizacja Hamas i jakie determinanty wpłynęły na taki kształt tej organizacji?
2. Jakie są założenia polityki wewnętrznej i zewnętrznej organizacji Hamas?
3. Jaką rolę pełni organizacja Hamas i z czego ona wynika?

terror abductions in the Middle East, Brighton, Portland 2007; A. Signoles, *Le Hamas au pouvoir: et après?*, Toulouse, Milan, 2006; S. Mishal and A. Sela, *The Palestinian Hamas: vision, violence, and coexistence*, New York 2006; C. Enderlin, *The lost years: radical Islam, intifada, and wars in the Middle East, 2001-2006*, New York: 2007; S. Zuhur, *Hamas and Israel: conflicting strategies of group-based politics*, Carlisle 2008.

¹⁷ J. Kaczmarek, op. cit., s. 78.

¹⁸ J. Danecki, *Podstawowe wiadomości o islamie*, Warszawa 1998, t. 2, s. 129.

¹⁹ A. Mrozek-Dumanowska, J. Zdanowski, *Islam a globalizacja*, Warszawa 2005, s. 49.

²⁰ H. al-Banna, *List o dżihadzie (Risalat al-dżihad)*, [w:] Bracia Muzułmanie i inni, J. Zdanowski, Szczecin 1998, s. 181.

²¹ R. Hinnebusch, *The international politics of the Middle East*, Manchester and New York 2013, s. 69

4. Jak postrzegana jest organizacja Hamas wśród społeczeństwa palestyńskiego?
5. Jak postrzegana jest organizacja Hamas na arenie międzynarodowej?
6. W jakim stopniu akty terroryzmu organizacji Hamas zagrażają bezpieczeństwu współczesnego świata?

Dla uporządkowania rozważań i osiągnięcia przedstawionego powyżej celu oraz wyjaśnienia problemu badawczego przyjęto następujące hipotezy:

1. Terroryzm jest zjawiskiem wielowątkowym i trudnym do scharakteryzowania. Istnieje wiele różnych definicji tego zjawiska.
2. Społeczne uwarunkowania wywierają zasadniczy wpływ na rozwój organizacji Hamas.
3. Hamas pełni istotną rolę społeczną i polityczną na terenie Palestyny. Zasadniczy wpływ mają na to działania charytatywne i prospołeczne organizacji.
4. Status międzynarodowy organizacji Hamas pozostaje nieokreślony. Część państw Zachodu postrzega Hamas jako legalne władze palestyńskie, część jako poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa regionu i świata.

Dzięki sformułowaniu hipotez można skonkretyzować wysunięte problemy badawcze, co pozwala jednocześnie na właściwy wybór metod i technik badawczych.

W pracy zostały wykorzystane różne metody badawcze, w szczególności zaś metoda analizy treści. Podstawową i główną metodą badawczą wykorzystywaną w tej pracy była metoda badań dokumentów. Odnosiło się to do źródeł naukowych i prawnych. Ponadto metodami badawczymi wykorzystywanymi w badaniach była analiza treści, której użyto – w oparciu o myśl Pilicha – „do obiektywnego, systematycznego i ilościowego opisu (...) treści przekazów informacyjnych”²² oraz badania dokumentów i materiałów, które były pomocne przy gromadzeniu wstępnych, opisowych, także ilościowych informacji²³. Obie z tych dwóch wymienionych technik zastosowano (poniekąd także z wykorzystaniem Internetu) w odniesieniu do informacji zebranych pod kątem roli organizacji Hamas.

1. Charakterystyka, struktury oraz sposoby działania organizacji Hamas

Hamas Islamski Ruch Oporu (Harakat al-Muqawama al-Islamijja) jest organizacją terrorystyczną, która wywodzi się od egipskiej organizacji terrorystycznej Bracia Muzułmanie. „Hamas” tłumaczone jest jako „Zapał”, „Gorliwość” lub „Odwaga”.

Oficjalnie Islamski Ruch Oporu powstał na przełomie roku 1987/1988, jednak jego początki wiązane są z działalnością jego przywódcy – Ahmeda Ismaela Jassina,

²² . T. Pilich, *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 1978, s. 90.

²³ Ibidem, s. 88.

który w 1958 roku na kairskim uniwersytecie 'Ajn Szams rozpoczął naukę. Od początku XX wieku przez lata w środowisku akademickim w Kairze wielu Palestyńczyków wiązało się z Bracmi Muzułmanami. Jassin ze stowarzyszeniem współpracował już od 1948 roku, natomiast od roku 1967 rozpoczął głoszenie prawd islamu w meczetach Strefy Gazy jako duchowny. Między innymi dzięki niemu ideologia Braci Muzułmanów zyskiwała coraz większą rzeszę zwolenników na Terytoriach Okupowanych. Dopiero przegrana państw arabskich w wojnie w 1967 roku odegrała znaczący wpływ na postawę społeczną Palestyńczyków. Bassam Tibi podkreślił, że „dopiero po klęsce Arabów podczas wojny sześciodniowej w 1967 roku fundamentalizm zyskał możliwość szerszego działania. Formuła „hall islami” inaczej muzułmańskiego rozwiązania od tego roku zdobywała coraz większą popularność jako alternatywa wobec sekularystycznych ideologii nacjonalizmu arabskiego, panarabizmu i socjalizmu”²⁴. Wówczas rozpoczął się proces umacniania pozycji ugrupowań fundamentalistycznych w społeczeństwie palestyńskim.

Lata 70. stanowiły okres szybkiego i dynamicznego wzrostu popularności myśli fundamentalistycznej głoszonej przez Jassina. W 1973 r. A. Jassin i grupa osób pozostająca podobnie jak on pod wpływem głoszonego przez Braci fundamentalizmu stworzyli sieć szkół, meczetów i ośrodków pomocy społecznej, które na Terytoriach Okupowanych były w tym czasie niezmiernie potrzebne²⁵. Organizacja zajmowała się zarządzaniem i budową rozrastającej się infrastruktury w obozie Chan Junis i nosiła nazwę Mudżama Centrum Islamskie (al-Mudżamma al-Islami)²⁶. Oficjalnie zarejestrowana została w 1979 roku. Założycielami Mudżamy było jedenaście osób. Na jej czele stał A. Jassin, Abd al-Aziz ar-Rantissi został mianowany dyrektorem wykonawczym. Pozostali członkowie kierownictwa to: Ibrahim al-Jazour, Chalil Koka oraz Mahmoud Zahar²⁷.

W 1974 roku we Wschodniej Jerozolimie reaktywowane zostało Stowarzyszenie Młodych Mężczyzn Muzułmanów (Dżami'jjat asz-Szubban al-Muslimin)²⁸. Od 1976 r., jako ramię Centrum Islamskiego, zostało powołane Stowarzyszenie Islamskie (al-Dżamija al-Islamijja), natomiast w 1981 r. szajch A. Jassin założył Stowarzyszenie Młodych Kobiet Muzułmanek (Dżami'jjat asz-Szabbat al-Muslimat)²⁹.

Od samego powstania organizacja szczególnie nacisk położyła na działalność charytatywną, uzyskując duże wsparcie finansowe z różnych stron, między innymi z zakatu – religijnego podatku płaconego przez muzułmanów, jałmużny i darowizn

²⁴ B. Tibi, *Fundamentalizm religijny*, Warszawa 1997, s. 77.

²⁵ M. Levitt, *Hamas. Polityka, dobroczynność i terroryzm w służbie dżihadu*, Kraków 2008, s. 24-25.

²⁶ H. Jaber, *Hezbollah*, Warszawa 2001, s. 128.

²⁷ M. Levitt, op. cit., s. 25.

²⁸ Była to organizacja islamska, do której w latach trzydziestych XX wieku należał szajch Izz ad-Din al-Kassam, M. Levitt, op. cit., s. 25.

²⁹ Ibidem, s. 25.

od prywatnych sponsorów, od uchodźców palestyńskich ze Stanów Zjednoczonych, Jordanii i państw Zatoki Perskiej, głównie z Arabii Saudyjskiej oraz ze strony Izraela³⁰. Ugrupowanie szajcha A. Jassina określano mianem arabskiego ruchu, na taką działalność wyraził zgodę Izrael, stąd organizacja uzyskiwała wsparcie od rządu Izraela³¹. W początkowym okresie organizacja, aby ukryć rosnącą pozycję w społeczeństwie oraz wykorzystać legalnie zarejestrowane instytucje, używała kilku nazw. Jednak za każdym razem podkreślała charakter islamistyczny. W 1985 r. członkami Mudżamy było już ponad 2 tysiące osób³².

Centrum Islamskie próbowało przejąć kontrolę nad wszystkimi meczetami w Strefie Gazy, z których większość podlegała Departamentowi Darów Islamskich (Da'rat al-awqaf al-islamijja – Departament Waqfu)³³. Ogromne wsparcie finansowe przyczyniło się w 1983 roku, kiedy Mudżamie udało się przejąć kontrolę nad Islamskim Uniwersytetem w Gazie, gdy rektorem uczelni został pochodzący z Jordanii członek Braci Muzułmanów Muhammad Sakr.

W roku 1979, jako przybudówka Centrum Islamskiego, powstała nowa organizacja pod nazwą Chwała Bojowników Świętej Wojny (Madżd al-Mudżahidin), która była bezpośrednią poprzedniczką Hamasu. Od 1982 roku funkcjonowała przy niej zakonspirowana tajna organizacja – Palestyńscy Bojownicy Świętej Wojny (al-Mudżahidun al-Filastiniyyun), którzy byli poprzednikami Brygad Imienia Męczennika Izz ad-Dina al-Kassama.

Działania zbrojne organizacji doprowadziły notabene do tego, że przywódca grupy Szajch A. Jassin został aresztowany przez izraelskie wojsko i oskarżony o tworzenie organizacji zbrojnej oraz o nielegalne gromadzenie broni³⁴. W maju 1985 r., w efekcie ustaleń pomiędzy LFWP a rządem Izraela, został zwolniony w ramach wymiany wraz z ponad tysiącem więźniów palestyńskich³⁵.

Bezpośrednimi czynnikami poprzedzającymi oficjalne powołanie Hamasu były dwa wydarzenia. Pierwszym był wypadek samochodowy w Strefie Gazy 8 grudnia 1987 r. w pobliżu izraelskiego punktu kontrolnego w Erez. Tego dnia izraelska ciężarówka staranowała samochód osobowy z Palestyńczykami. Na miejscu zginęły cztery osoby. Następnego dnia pojawiła się pogłoska, że nie był to zwykły wypadek drogowy, ale celowy akt przemocy skierowany przeciwko ludności palestyńskiej. Według głoszonych informacji miał to być odwet za zamordowanie dwa dni

³⁰ Wsparcie finansowe rządu Izraela było spowodowane taktyką umocnienia ruchów islamskich, aby stały się one naturalną przeciwwagą dla Organizacji Wyzwolenia Palestyny.

³¹ M. Levitt, op. cit., s. 25.

³² Ibidem, s. 26.

³³ M. Herzog, *Can Hamas Be Tamed?*, „Foreign Affairs” t. 85, nr 2, 2006, s. 84; G. Kepel, *Święta wojna. Ekspansja i upadek fundamentalizmu muzułmańskiego*, Warszawa 2003, s. 165.

³⁴ M. Levitt, op. cit., s. 26-28.

³⁵ G. Kepel, op. cit., s. 165.

wcześniej izraelskiego biznesmena – Szlomo Seklego. Głoszona plotka okazała się konfabulacją, jednak żadne wyjaśnienia nie mogły powstrzymać Palestyńczyków od zmanifestowania niezadowolenia z powodu izraelskiej okupacji. Wojsko izraelskie w celu zaprowadzenia spokoju strzelało ostrą amunicją. Zginął 17-letni Palestyńczyk, a kilkunastu innych zostało rannych. W obliczu tych wydarzeń stało się oczywiste, że wybuchu intifady nie da się powstrzymać.

Jako drugi czynnik można podać brak realnej siły ze strony jakiegokolwiek liczącej się organizacji palestyńskiej, która mogłaby pokierować powstaniem w pierwszym jego etapie. Za zorganizowanie I intifady na Terytoriach Okupowanych, pod przywództwem OWP w Tunisie, odpowiedzialny był Abu Dżihad, zamordowany przez izraelskich agentów w kwietniu 1988 roku³⁶. Do tego czasu siłą napędową powstania była tworząca się nowa organizacja szajcha A. Jassina. Oficjalne powstanie organizacji nastąpiło na przełomie 1987 i 1988 roku.

Decyzja o jej założeniu miała zapaść w pierwszym dniu intifady, w czasie spotkania siedmiu religijnych gorliwców (podobnie jak w przypadku Braci Muzułmanów w 1928 r.). Byli nimi: Abdel Fattah Dukhan, szajch Ahmed Jassin, dr Abd al-Aziz Rantissi, Saleh Szehada, Mohammed Shama, dr Ibrahim al-Jazour i Issa an-Najjar, którzy wcześniej związani byli z Braciami Muzułmanami, a następnie z poprzedniczką Hamasu – Mudżammą.

Na czele nowo powołanej organizacji stanął szajch Ahmed Jassin, który zajmował stanowisko Głównego Przewodniczącego (al-mas'ul al-'amm) Islamskiego Ruchu Oporu³⁷. Sytuacja polityczna na Terenach Okupowanych przyczyniła się do tego, że organizacja Jassina przejęła kontrolę nad Strefą Gazy.

2. Założenia organizacji

Założenia ideologiczne organizacji Hamas zostały przedstawione 18 sierpnia 1988 r. za pomocą trzydziestosześcioletniego dokumentu nazwanego Kartą Islamskiego Ruchu Oporu³⁸. Celem organizacji była walka z wrogiem – państwem izraelskim, został on określony we wstępie dokumentu. Zapisano tam: „Nasza walka z Żydami jest bardzo wielka i poważna”³⁹.

Hamas nawoływał wszystkich wyznawców islamu do wspólnej walki, zwracając uwagę na zagrożenie, jakie niesło ze sobą ustanowienie państwa żydowskiego w Palestynie⁴⁰. W artykule 32 stwierdzono, że „islamski Ruch Oporu wzywa narody arabskie i islamskie do przyjęcia linii poważnego i trwałego działania, by zapobiec urzeczywistnieniu tego potwornego planu, przestrzegania ludów przed

³⁶ T. Białek, *Terroryzm. Manipulacja strachem*, Warszawa 2005, s. 113-114.

³⁷ M. Levitt, op. cit., s. 28.

³⁸ B. Hoffman, op. cit., s. 100.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ B. Bolechów, op. cit., s. 308.

niebezpieczeństwem wynikającym z opuszczenia kręgu walki antysyjonistycznej. Dziś Palestyna, jutro jakiś inny kraj. Plan syjonistów nie zna granic. Nie starczy im Palestyna, pragną ekspansji od Nilu po Eufrat⁴¹. Wyznawcy Hamasu podkreślali, że ziemia palestyńska od wieków należała tylko do ludności arabskiej.

W związku z radykalnym nastawieniem organizacji należy stwierdzić, że członkowie Hamasu nie uznawali pokojowych rozwiązań związanych z próbami uregulowania sprawy palestyńskiej. W punkcie 13 Karty zapisano, że „inicjatywy, tak zwane rozwiązania pokojowe i konferencje międzynarodowe, stoją w sprzeczności z pryncypiami Islamskiego Ruchu Oporu. [...] Konferencje te stanowią jedynie sposób zapewnienia niewiernym roli sędziów na ziemi muzułmanów. Kiedy niewierni byli sprawiedliwi wobec wiernych? [...] Poza dżihadem nie ma rozwiązania kwestii palestyńskiej”⁴².

Ruch absolutnie nie uznawał i nie dążył do żadnego kompromisu w walce z Izraelem, a samą walkę miał prowadzić aż do zwycięstwa⁴³. Hamas wskazywał dżihad, świętą wojnę w obronie własnych wartości i ziemi, jako indywidualny obowiązek każdego muzułmanina. Wojna miała być skierowana przeciwko niewiernym. Jego ideolodzy uważali, że konieczne było obudzenie w społeczności „ducha dżihadu” za pomocą odpowiedniego procesu kształcenia. Ten obowiązek spoczywał na wychowawcach, nauczycielach, naukowcach oraz szajchach ruchów islamskich.

Wyznawcy Hamasu przykładali ogromną rolę do edukacji religijnej. Według nich proces kształcenia religijnego powinien być wpisany w program nauczania w szkołach. W 1992 r. Islamski Ruch Oporu opublikował wewnętrzny dokument pt. *Generalny plan działań w obszarze da'wa*. Zgodnie z dokumentem organizacja Hamas miała podjąć aktywność na wielu płaszczyznach związanych z religijną edukacją dzieci i młodzieży⁴⁴. Zapisano, że zadaniem Hamasu jest organizowanie kursów wiedzy religijnej, wydawanie publikacji religijno-edukacyjnych, organizowanie czasu wolnego uczniów (między innymi poprzez kluby sportowe, seminaria), werbunek do organizacji nauczycieli związanych ze Stowarzyszeniem Braci Muzułmanów oraz prowadzenie warsztatów koranicznych, które miały być organizowane przez specjalnie założone przy meczetach Domy Koranu. Hamas utworzył Towarzystwo Nauki i Kultury, którego zadaniem było wprowadzanie elementów religijnych do programów nauczania.

3. Struktura organizacyjna

Struktura organizacyjna Islamskiego Ruchu Oporu jest rozbudowana. Spowodowane jest to tym, że Hamas jako kontynuator i jedno z odgałęzień Mudżamy oraz Sławy Bojowników Świętej Wojny już w chwili powstania posiadał znaczące zasoby

⁴¹ B. Hoffman, op. cit., s. 100.

⁴² B. Bolechów, op. cit., s. 308.

⁴³ B. Tibi, op. cit., s. 121.

⁴⁴ Ibidem.

infrastrukturalne. Andrzej Chojnowski i Jerzy Tomaszewski zaznaczyli, że Hamas przejął „10 procent palestyńskich nieruchomości (sieć sklepów, mieszkania, garaże, budynki użyteczności publicznej), do 1987 r. wybudowano 350 meczetów na Zachodnim Brzegu Jordanu, w Strefie Gazy zaś – 400, które należały do Centrum Islamskiego”⁴⁵.

Struktura organizacyjna Hamasu (rys. 1) zbliżona jest w budowie do libańskiej organizacji Hezbollah. Na czele organizacji stoi Rada Konsultacyjna (Majdzis asz-szura), w skład której wchodzi najważniejsi liderzy organizacji, głównie duchowni, oraz Biuro Polityczne (al-maktab as-sijasi).

Rada Konsultacyjna wybiera regionalnych dowódców Hamasu na Terytoriach Okupowanych (trzech dla Zachodniego Brzegu i jednego dla Strefy Gazy), którym podlegają miejscowe komórki dowódcze, tzw. komitety⁴⁶. Do zadań komitetów należy koordynacja działalności organizacji w terenie.

Biuro Polityczne jest z kolei organem wykonawczym, nadzorującym działalność lokalnych struktur poprzez wpływ na komisje finansów, da'wa i spraw wewnętrznych. Cała organizacja podzielona jest na pion społeczno-polityczny i wojskowy (zbrojny). Ponadto struktury organizacyjne dzielą się na zewnętrzne i wewnętrzne.

Struktura Hamasu na Terytoriach Okupowanych była wyraźnie lepiej rozbudowana niż poza jej granicami i rozróżnić w niej można trzy piony: socjalny, polityczno-policyjny i zbrojny (rys. 2). Każdy z nich pełni odrębne funkcje i ściśle wyspecjalizowane zadania⁴⁷.

Pion socjalny nosi nazwę Wezwanie (Da'wa)⁴⁸. Do głównych zadań tej części organizacji należą wszelkie sprawy mające wpływ na bezpośrednie, pozytywne oddziaływanie na społeczeństwo palestyńskie (głównie akcje charytatywne i humanitarne). Wśród realizowanych projektów pionu socjalnego wymienia się: finansowanie systemu oświaty (na wszystkich poziomach, od żłobków, przedszkoli, sierotniców, szkół podstawowych po uniwersytety, także w zakresie edukacji religijnej), wsparcie finansowe i organizacyjne opieki medycznej (budowa i utrzymywanie centrów medycznych i szpitali) oraz system wsparcia społecznego (rozdział żywności, zapomogi)⁴⁹. Organizacja posiadała wiele stowarzyszeń humanitarnych (dżama'jjat chajrijja) i komitetów jałmużny (lidan zakat) działających na terenach okupowanych.

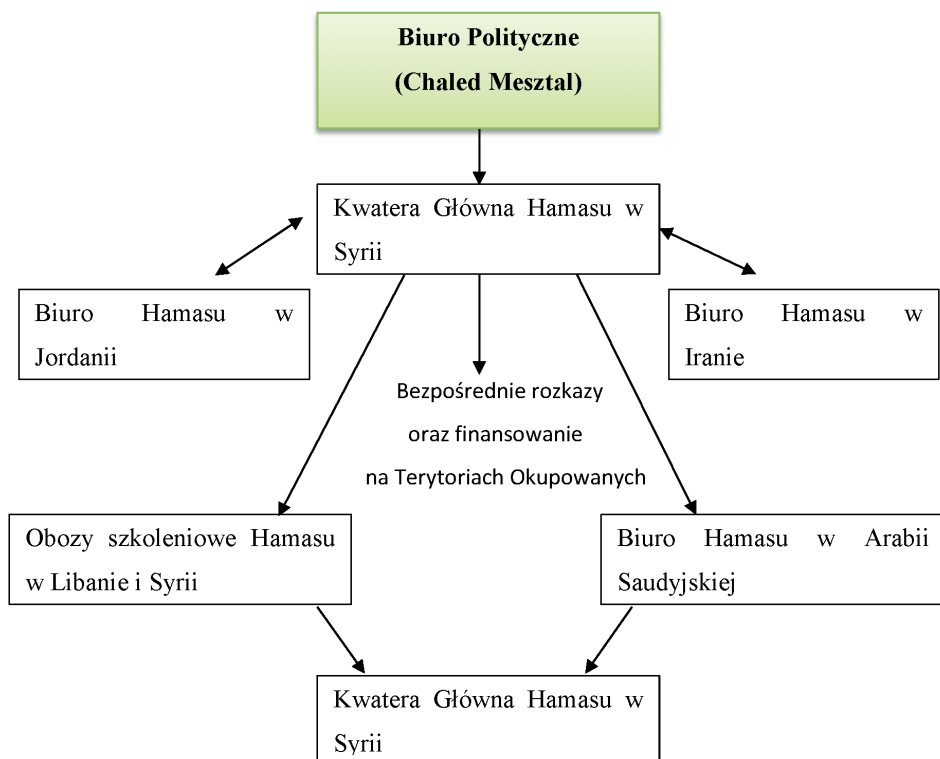
⁴⁵ A. Chojnowski, J. Tomaszewski, *Izrael*, Warszawa 2001, s. 367.

⁴⁶ D. Duda, *Terroryzm islamski*, Kraków 2002, s. 52-55.

⁴⁷ M. Levitt, op. cit., s. 60.

⁴⁸ D. Duda, op. cit., s. 52-55.

⁴⁹ A. Wąs, *Bracia Muzułmanie w Jordanii. Doktryna i organizacja Bractwa na przełomie XX i XXI wieku*, Lublin 2003, s. 315.

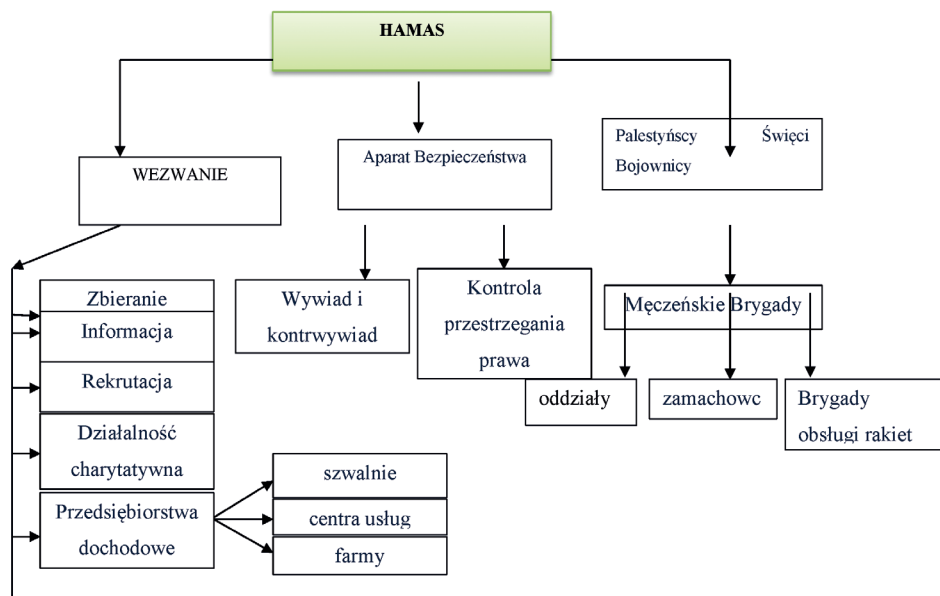

Rys. 1. Struktura organizacyjna HAMASU (struktura zewnętrzna)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: B. Bolechów, op. cit., s. 307-314, D. Duda, *Terroryzm islamski*, Kraków 2002, s. 52-55, J. Tomaszewicz, op. cit., s. 316-317

Kolejnym pionem jest Aparat Bezpieczeństwa, którego zadaniem jest prowadzenie wywiadu i kontrwywiadu oraz kontrola przestrzegania prawa islamskiego przez członków organizacji oraz społeczność⁵⁰. Ważną część Hamasu stanowią Bojownicy Świętej Wojny. W ramach tego pionu działają Brygady Imienia Męczennika Izz ad-Dina al-Kassama, zbrojne ramię Hamasu, które są odpowiedzialne za dokonywane zamachy terrorystyczne i wszelkie inne formy przemocy wymierzone w Żydów.

⁵⁰ M. Levitt, op. cit., s. 60-63.

Rys. 2. Struktura organizacyjna HAMASU (struktura wewnętrzna)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://histmag.org/Hamas.-Historia-Islamskiego-Ruchu-Oporu-cz.-I-2509>

4. Metody, techniki i sposoby działania

Islamski Ruch Oporu działa na wielu płaszczyznach, dlatego metody oraz sposoby działania organizacji przyjmują różną postać. Jedną z nich jest prowadzenie działalności charytatywnej i humanitarnej. Hamas stworzył szeroką sieć opieki medycznej na Terytoriach Okupowanych. Za pomocą organizacji powstało między innymi Medyczne Towarzystwo Naukowe, mające koordynować działalność leczniczą szpitali, klinik, banków krwi oraz zakładów stomatologicznych, których założycielem bądź donatorem był Hamas⁵¹. Leczenie w każdym ośrodku powiązany z Hamasem było darmowe lub opłata w nich była symboliczna.

Duża część działań Hamasu skierowana jest na pozyskiwanie nowych członków, zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci. Wsparcia w werbowaniu osób dorosłych udzielał Związek Pracowników Islamskich, którego zadaniem była organizacja spotkań i wykładów o tematyce społecznej oraz z zakresu prawa pracy. Na wykładach prowadzono również religijną indoktrynację. Podobną rolę pełniło Stowarzyszenie

⁵¹ B. Bolechów, op. cit., s. 307-314.

Islamskich Naukowców Palestyny, którego zadaniem było pozyskiwanie osób legitymujących się wyższym wykształceniem.

Szczególną rolę w działalności Hamasu stanowi działalność indoktrynacyjna wśród najmłodszych członków palestyńskiej społeczności. Według Matthew Levitta Wezwanie prowadzi letnie obozy, „w których palestyńskie dzieci nasycane zostają ideologią organizacji”⁵². Ideologia Islamskiego Ruchu Oporu dotarła do społeczeństwa nie tylko poprzez kazania wygłaszane przez duchownych w meczetach. Prowadzona była działalność propagandowa. Jedna z komórek Wezwania zajmowała się wytwarzaniem i kolportowaniem ulotek, rozpowszechnianiem gazetek, plakatów oraz tworzyła napisy z hasłami organizacji na ścianach zabudowań. Odpowiedzialna była również za organ prasowy Hamasu, „Muzułmańską Palestynę” („Falastin al-Muslima”).

Aparat Bezpieczeństwa (Jehez Aman), który prowadził działalność na dwóch płaszczyznach, działał innymi sposobami. Jednym z zadań było stosowanie form przemocy i zastraszania wobec tych, którzy złamali prawo islamu. Innym sposobem działania Hamasu są zadania bojowe, organizowanie zamachów, ataków terrorystycznych, np. poprzez zamachy samobójcze. Do najczęściej stosowanych metod działania Hamasu należą: ataki z użyciem noży, ostrzał z broni palnej, wymiana ognia z celem wojskowym, porwania, ataki z użyciem granatów, ataki bombowe, „samochód-pułapka”.

5. Rola HAMASU w kształtowaniu życia politycznego

W wyniku wyborów z 24 stycznia 2006 roku Hamas objął władzę w państwie poprzez uzyskanie 76 miejsc w 132-osobowym parlamencie Autonomii Palestyńskiej⁵³. 14 czerwca 2007 roku siły Hamasu zbrojnie przejęły kontrolę nad Strefą Gazy, co spowodowało wprowadzenie przez Izrael ścisłej blokady tego terytorium.

Działania polityczne organizacji Hamas mają na celu realizację założeń fundamentalistycznych grupy⁵⁴. Za główny cel Hamas uznaje zniszczenie państwa Izrael oraz stworzenie państwa palestyńskiego rozciągającego się od Morza Śródziemnego po rzekę Jordan. W tym celu Hamas wspiera wiele organizacji terrorystycznych, spośród których znaczna część utożsamia się ideologicznie z Al-Kaidą. Jak potwierdził w wystąpieniu z listopada 2013 r. premier Hanijji, jednym z głównych środków do osiągnięcia przez Hamas jego celów jest wykorzystanie organizacji praw człowieka

⁵² M. Levitt, op. cit., 125.

⁵³ R. Maliki, *Beyond Hamas and Fatah*, „Journal of Democracy”, vol. 17(3), 2006, s. 132.

⁵⁴ M. Jamal, *Beyond Fateh Corruption and Mass Discontent: Hamas, the Palestinian Left and the 2006 Legislative Elections*, „British Journal of Middle Eastern Studies”, vol. 40, No. 3, 2013, s. 281.

i zachodnich partii lewicowych, określanych przez premiera mianem „liberalnych”⁵⁵. Według niego ma to pomóc Palestyńczykom w walce z Izraelem na arenie międzynarodowej na płaszczyźnie polityki, prawa i spraw społecznych.

Strategia polityczna Hamasu opiera się na wykorzystywaniu narzędzi dyplomatycznych jako środków uzupełniających w celu wprowadzenia w życie swej islamskiej ideologii. Według Hanijji „doskonale wiadomo, że zrealizowanie projektu narodowego wyzwolenia wymaga połączenia walki zbrojnej z działaniami dyplomatycznymi i politycznymi, ponieważ aspekty te wzajemnie się uzupełniają. Jednak, aby osiągnąć zamierzony cel, polityka nie może stać w sprzeczności z walką zbrojną, a dyplomatyczne działania nie mogą być podejmowane w odosobnieniu, w sposób beztroski, bez związku z główną ideą”⁵⁶. Stąd też strategia polityczna Hamasu zakłada walkę z Izraelem na wszelkich możliwych frontach. Działania te, wraz z dżihadem, mają aspekt medialny, dyplomatyczny, prawny i społeczny.

Od początku Hamas wykorzystuje środki masowego przekazu jako narzędzie walki o władzę pomiędzy Hamasem a Fatahem⁵⁷. Hamas wprowadził nową zasadę, w myśl której każdy z dziennikarzy ma obowiązek zarejestrować się w odpowiednim urzędzie, natomiast władze na Zachodnim Brzegu wydają licencje telewizyjne i radiowe. Z kolei po operacji „Płynny Ołów” Hamas uznał, że wolna prasa stanowi zbyt wielkie ryzyko dla władzy. Służby bezpieczeństwa utrudniają pracę dziennikarzom na wszelkie sposoby, m.in. zabraniając wstępu w niektóre rejony Gazy. Istnieje także niepisane prawo zakazujące otwartej krytyki Hamasu w mediach. Hamas ma do dyspozycji dwie gazety „Felesteen” i „al-Resaleh” oraz stację telewizyjną Al-Aqsa. Większość dziennikarzy tych mediów, którzy przebywali na Zachodnim Brzegu, zostało aresztowanych przez władze Autonomii Palestyńskiej. Dystrybucja gazet na Zachodnim Brzegu związanych z Hamasem jest zakazana⁵⁸.

6. Wpływ organizacji na kształt państwa

Hamas jako organizacja sprawująca władzę w państwie wywiera zasadniczy wpływ na jego kształt. Zwycięstwo Hamasu w palestyńskich wyborach parlamentarnych w 2006 roku radykalnie zmieniło życie polityczno-społeczne w Strefie Gazy. Od

⁵⁵ J.D. Helavi, *Zachodni liberalowie: narzędzie w rękach Hamasu*, <http://www.euroislam.pl/index.php/2013/11/zachodni-liberalowie-narzedzie-w-rekach-hamasu> [dostęp: 15.11.2013].

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Fatah – polityczno-wojskowa organizacja palestyńska wschodząca w skład Organizacji Wyzwolenia Palestyny, niepodziwianie przegrała wybory w 2006 roku, utworzona z Hamasem koalicja nie przetrwała długo, w 2007 roku prezydent Mahmud Abbas (członek Fatahu) rozwiązał rząd Hamasu, Hamas przejął kontrolę w Strefie Gazy, natomiast Zachodni Brzeg rządzony jest przez Fatah. Obydwie strony do dziś nie mogą się porozumieć (przyp. aut.).

⁵⁸ *Palestinian territories*, Reporters Without Borders, <http://en.rsf.org/three-journalists-killed-in-21-11-2012,43704.html> [dostęp: 25.11.2013].

kilku lat można zauważyć stopniową islamizację konserwatywnego, lecz umiarkowanego dotąd społeczeństwa. Systematycznie wprowadzane są w Strefie Gazy kolejne restrykcje oraz obostrzenia regulujące funkcjonowanie kobiet. Ekstremistyczna partia Hamasu konsekwentnie dąży do wprowadzenia prawa szariatu. Punktem wyjścia jest najważniejszy dokument Islamskiego Ruchu Oporu, jakim jest statut z 1988 roku.

Karta ustanawiająca Hamas stanowi niejako deklarację polityczno-społeczną organizacji. W dokumencie znajduje się między innymi odniesienie do pozycji kobiet w świecie arabskim. Według statutu Hamasu rolą kobiet jest utrzymywanie religii w domu. Głównym obowiązkiem kobiet arabskich jest prowadzenie domu oraz przekazywanie wartości moralnych i myśli islamu. Każda kobieta ma obowiązek przygotować młode pokolenie do walki – dżihadu, czekającej w dorosłym życiu.

Największe spośród restrykcji wobec kobiet dotyczą noszenia stroju zgodnego z tradycją. Po wielu latach utrzymywania względnej różnorodności intelektualnej i politycznej w Strefie Gazy kobiety zmuszane są do przestrzegania islamskich zasad ubioru w przestrzeni publicznej. W polityce odnośnie do ubioru damskiego Hamas czerpie z tradycyjnych źródeł religijnych – Koranu i hadisów.

Rząd Hamasu w 2009 roku wydał rozporządzenie, zgodnie z jego postanowieniami wszystkie uczące się dziewczęta w Strefie Gazy nieubrane w dżilbab⁵⁹ i chusty na głowie będą relegowane ze szkół. Kolejne przepisy zostały opublikowane 26 stycznia 2013 roku przez Uniwersytet Al.-Aqsa w Gazie, który wprowadził islamskie zasady ubioru dla kobiet. Sprawa ta wzbudza szereg emocji, gdyż uniwersytet od momentu powstania w 1991 roku utrzymywał różnorodność polityczną i kulturową.

Według Ministerstwa do spraw Kobiet w Strefie Gazy kampania na rzecz przestrzegania tradycyjnych form ubioru i zachowania ma na celu poprawienie pozycji kobiet oraz wzmocnienie ich roli społecznej. Ministerstwo podkreśla, że podchodzi do funkcjonowania kobiet w społeczeństwie z perspektywy prawa islamskiego. Skutkuje to znikomym procentem ich udziału w rynku pracy. Pomimo że Strefa Gazy ma najwyższą liczbę absolwentek studiów wyższych w świecie arabskim, ich udział w ogólnym zatrudnieniu oscyluje w okolicach 15-16%.

Istotnym zagadnieniem związanym z polityką Hamasu jest wprowadzenie zabójstwa honorowego. W ostatnich latach pod rządami Islamskiego Ruchu Oporu nastąpiła implementacja wielu przepisów prawa jordańskiego i egipskiego. Zgodnie z wprowadzonymi przez Hamas rozwiązaniami prawnymi nastąpiło zmniejszenie kary pozbawienia wolności za zabójstwo honorowe, a także zmniejszył się wymiar kary za domową przemoc fizyczną, na którą składają się głównie pobicia. Maksymalna kara pozbawienia wolności za ciężkie przestępstwa wynosi zaledwie 24 miesiące. Ponadto organizacja wprowadziła złagodzenie przepisów dotyczących

⁵⁹ Islamska długa, luźna suknia z długim rękawem.

gwałtów. W świetle nowych zapisów prawnych w przypadku, gdy sprawca zobliguje się do poślubienia ofiary, nastąpi odstąpienie od postępowania karnego.

Jednym z elementów polityki Hamasu jest wzrastające znaczenie „policji moralności” Hamasu. Ubrani w czarne uniformy funkcjonariusze ugrupowania monitorują przestrzeń publiczną, ulice i koedukacyjne uniwersytety, szukając śladów niemoralnego zachowania. Policja moralności jest odpowiedzialna za liczne zbrodnie i pobicia. Strategia Hamasu polega na islamizowaniu Strefy Gazy.

Przewiduje się, że od momentu objęcia władzy rząd Hamasu podjął około dwustu decyzji w sprawach kobiet. Wiele spośród tych decyzji negatywnie wpłynęło na ideę wolności obywatelskich. Ponadto organizacja wprowadziła zakaz palenia w miejscach publicznych czy jazdy na rowerze dotyczący tylko kobiet. Można więc powiedzieć, że Hamas w zasadniczy sposób przyczynił się do wzrostu ucisku oraz ograniczenia praw człowieka w Strefie Gazy.

7. Polityka zagraniczna organizacji

Przejęcie władzy przez Hamas wpłynęło na politykę zagraniczną państwa. Po powstaniu organizacja wyznawała zasadę, zgodną z zapisem w rozdziale 13 karty Hamasu, że nie zgadza się na pokojowe rozwiązania i konferencje w sprawie walki z Żydami. Zasada ta jednak się zmienia. Stała liberalizacja postawy Hamasu wobec Izraela nastąpiła jeszcze przed wyborami. W marcu 2005 roku Hamas wyraził zgodę się na zawieszenie broni z Izraelem. Jednak był to jedynie wybieg taktyczny, bowiem od 25 stycznia 2006, tj. od zwycięskich wyborów, Hamas przeprowadził 19 ataków terrorystycznych na terytorium Izraela, w których zginęło 6 osób, a 17 zostało rannych. W większości zamachów sprawców nie udało się wykryć, więc przypisano je Hamasowi.

Ataki na stronę izraelską spowodowały reakcję Izraela. Od czerwca do października 2006 roku w wyniku ataków izraelskich zginęło 414 Palestyńczyków⁶⁰.

Objęcie władzy przez Hamas wpłynęło na zmianę metod działania. Przede wszystkim ograniczył liczbę ataków terrorystycznych. Liczba ofiar spowodowana atakami Hamasu w latach 1988-2006, tj. od początku powstania organizacji, wynosi 603 osoby. W porównaniu z czasami intifady Al-Aksa oznacza to spadek aktywności terrorystycznej Islamskiego Ruchu Oporu o ponad 400%. Między wrześniem 2000 r. a kwietniem 2004 r., tj. w trakcie trwania intifady Al-Aksa, w 425 atakach terrorystycznych przeprowadzonych w tym okresie przez Islamski Ruch Oporu zginęło 377 Izraelczyków⁶¹.

⁶⁰ W. Grabowski, *Polityzacja i demilitaryzacja Hamasu. Nowe oblicze Islamskiego Ruchu Oporu. Konsekwencje zwycięskich wyborów parlamentarnych 2006 r.* <http://www.terroryzm.com/polityzacja-i-demilitaryzacja-hamasu> [dostęp 17.11.2013 r.].

⁶¹ Ibidem.

Po wyborach cele ideologiczne Hamasu się nie zmieniły, jedynie metody i możliwości uległy zmianie. Współcześnie Islamski Ruch Oporu nie domaga się islamskiej międzynarodówki, ale żąda wycofania się Żydów do granic sprzed 1967 r. Nie o unicestwienie Żydów jako narodu chodzi, jednak o obronę przed okupantem⁶². Premier państwa palestyńskiego wypowiedział się: „Hamas nie jest więźniem swego własnego dogmatu! Nie chowa się za absolutnymi prawdami ani nie podporządkowuje swoich działań oficjalnej doktrynie religijnej. Działa raczej jako wypadkowa okazji i ograniczeń, podejmuje zmieniające się życzenia i potrzeby ludności palestyńskiej, bardzo dokładnie rozpoznając przy tym możliwości polityczne i układ sił”⁶³.

Można zauważyć pewną liberalizację warsztatu narzędzi, jakimi Hamas posługiwał się w czasie trwania I i II intifady, z tymi, jakimi posługuje się współcześnie⁶⁴. Niewątpliwie Islamski Ruch Oporu w znacznym stopniu ograniczył krwawe zamachy terrorystyczne, porwania oraz inne techniki terroryzmu na rzecz rozmów, negocjacji oraz dialogu. Ponadto próby utworzenia rządu jedności narodowej oraz pokojowe konferencje zmierzają do uznania rządu przez społeczność międzynarodową.

Działania polityczne Islamskiego Ruchu Oporu dążą do uznania rządu palestyńskiego przez państwa i organizacje międzynarodowe nie za terrorystyczny, ale za demokratyczny i legalny, stanowiący reprezentację woli narodu palestyńskiego.

Wnioski

Na podstawie analizy struktury oraz działania organizacji terrorystycznej Hamas można sformułować następujące wnioski:

1. Podstawą działań organizacji Hamas jest wywołanie strachu. Jest on nie tylko **łękiem przed zamachem**. **Rośnie** w znacznym stopniu po zamachu, obejmuje nie tylko jego ofiary, lecz także ich bliskich i całe społeczeństwo, które stanęło w obliczu potencjalnego zagrożenia.
2. Wracając do zasadniczego zagadnienia pracy – roli politycznej organizacji Hamas, należy stwierdzić, że kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej grupy wpłynęły w sposób zasadniczy na sytuację społeczną państwa. Kilka ostatnich lat rządów Hamasu przyczyniło się do zwiększenia ucisków w Strefie Gazy oraz umocnienia zasad islamu.
3. Hamas stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa współczesnego świata. Wynika to ze struktury organizacyjnej oraz programu politycznego organizacji. Posiada ona rozbudowaną strukturę organizacyjną, która ma komórki nie tylko na terytorium Palestyny, ale i w państwach ościennych.

⁶² Ch. Reuter, *Zamachowcy-samobójcy. Współczesność i historia*, Warszawa 2003, s. 133.

⁶³ S. Mishal, A. Sela, *The Palestinian Hamas*, New York 2000, s. 8.

⁶⁴ H. Frisch, *Strategic Change in Terrorist Movements: Lessons from Hamas*, „Studies in Conflict & Terrorism”, nr 32, 2009, s. 1051-1052.

W strukturze Hamasu znajdują się różne komórki – społeczne, zbrojne i administracyjne. Organizacja funkcjonuje więc jak małe państwo.

4. Ogromną siłą organizacji Hamas jest posiadana baza infrastrukturalna. Organizacja panuje nad wieloma obiektami użyteczności społecznej, jak ambulatoria, szpitale, meczety, co sprzyja rekrutowaniu nowych członków.
5. Kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej organizacji Hamas wpłynęły w sposób zasadniczy na sytuację społeczną państwa. Kilka ostatnich lat rządów Hamasu przyczyniło się do zwiększenia ucisków w Strefie Gazy, jak również umocnienia zasad islamu.
6. Wśród głównych celów organizacji Hamas znajduje się zrealizowanie projektu narodowego wyzwolenia, który wymaga połączenia walki zbrojnej z działaniami dyplomatycznymi i politycznymi, ponieważ aspekty te wzajemnie się uzupełniają.

LITERATURA:

1. H. AL-BANNA, *List o dżihadzie (Risalat al-dżihad)*, [w:] *Bracia Muzułmanie i inni*, J. Zdanowski, Szczecin 1998.
2. B. BANKOWICZ, M. BANKOWICZ, A. DUDEK, *Leksykon historii XX wieku*, Kraków 1996.
3. B. BERTI, *Armed political organizations: from conflict to integration*, Baltimore 2013.
4. T. BIAŁEK, *Terroryzm. Manipulacja strachem*, Warszawa 2005.
5. B. BOLECHÓW, *Terroryzm w świecie podwubiegunowym. Przewartościowania i kontynuacje*, Toruń 2002.
6. M. BORUCKI, *Terroryzm – zło naszych czasów*, Warszawa 2002.
7. Z. CHEBAB, *Inside Hamas: the untold story of the militant Islamic movement*, New York 2007.
8. A. CHOJNOWSKI, J. TOMASZEWSKI, *Izrael*, Warszawa 2001.
9. J. DANECKI, *Podstawowe wiadomości o islamie*, Warszawa 1998, t. 2.
10. *Definicje terroryzmu*, dokument opracowany przez Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie na podstawie materiałów ONZ, luty 2003, [w]: <http://www.unic.un.org.pl/terroryzm/definicje.php>.
11. D. DUDA, *Terroryzm islamski*, Kraków 2002.
12. C. ENDERLIN, *The lost years: radical Islam, intifada, and wars in the Middle East, 2001-2006*, New York: 2007.
13. H. FRISCH, *Strategic Change in Terrorist Movements: Lessons from Hamas*, „Studies in Conflict & Terrorism”, nr 32, 2009.
14. W. GRABOWSKI, *Polityzacja i demilitaryzacja Hamasu. Nowe oblicze Islamskiego Ruchu Oporu. Konsekwencje zwycięskich wyborów parlamentarnych 2006 r.*, <http://www.terroryzm.com/polityzacja-i-demilitaryzacja-hamasu>.
15. J. GUNNING, *Hamas in politics: democracy, religion, violence*, New York 2008.
16. M. HERZOG, *Can Hamas Be Tamed?* „Foreign Affairs”, t. 85, nr 2, 2006.

17. J.D. HELAVI, *Zachodni liberalowie: narzędzie w rękach Hamasu*, <http://www.euroislam.pl/index.php/2013/11/zachodni-liberalowie-narzedzie-w-rekach-hamasu>.
18. R. HINNEBUSCH, *The international politics of the Middle East*, Manchester and New York 2013.
19. B. HOFFMAN, *Oblicza terroryzmu*, Fakty, Warszawa 2001.
20. K. HROUB, *Hamas: political thought and practice*, Washington 2000.
21. H. JABER, *Hezbollah*, Warszawa 2001.
22. M. JAMAL, *Beyond Fateh Corruption and Mass Discontent: Hamas, the Palestinian Left and the 2006 Legislative Elections*, „British Journal of Middle Eastern Studies”, Vol. 40, No. 3, 2013.
23. M. JAWORSKI, *Ekonomia a terroryzm*, [w:] *Terroryzm. Anatomia zjawiska*, red. naukowy K. Liedel, Warszawa 2006.
24. K. KAROLCZAK, *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995.
25. G. KEPPEL, *Święta wojna. Ekspansja i upadek fundamentalizmu muzułmańskiego*, Warszawa 2003.
26. W. LAQUEUR, *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, New York 1999, [w:] <http://www.te.roryzm.com/trudnosci-definicyjne-jako-glowny-problem-metodologiczny-badan-nad-terroryzmem/>.
27. M. LEVITT, *Hamas. Polityka, dobroczynność i terroryzm w służbie dżihadu*, Kraków 2008.
28. R. MALIKI, *Beyond Hamas and Fatah*, „Journal of Democracy”, vol. 17(3), 2006.
29. S. MISHAL, A. SELA, *The Palestinian Hamas*, New York 2000.
30. S. MISHAL, A. SELA, *The Palestinian Hamas: vision, violence, and coexistence*, New York 2006.
31. A. MROZEK-DUMANOWSKA, J. ZDANOWSKI, *Islam a globalizacja*, Warszawa 2005.
32. H. MYNAREK, *Zakaz myślenia. Fundamentalizm w chrześcijaństwie i islamie*, Gdynia 1996.
33. *Palestinian territories, Reporters Without Borders*, <http://en.rsf.org/three-journalists-killed-in-21-11-2012,43704.html>.
34. P. PIĄTKOWSKI, *Terroryzm: nowe wyzwanie dla bezpieczeństwa*, Warszawa 1996.
35. T. PILICH, *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 1978.
36. CH. REUTER, *Zamachowcy-samobójcy. Współczesność i historia*, Warszawa 2003.
37. J. SCHANZER, *Hamas vs. Fatah: the struggle for Palestine*, New York 2008.
38. R. SCHULZ, *Conceptualizing Political Terrorism*, „Journal of International Affairs”, vol. 32, no 1, Spring – Summer 1978.
39. S. SHAY, *Islamic terror abductions in the Middle East*, Portland 2007.
40. A. SIGNOLES, *Le Hamas au pouvoir: et après?*, Toulouse, Milan, 2006.
41. M. SZULAKIEWICZ, *Fundamentalizm i kultury*, Toruń 2005.
42. A. TAMIMI, *Hamas: a history from within*, Mass: Northampton 2007.

43. B. TIBI, *Fundamentalizm religijny*, Warszawa 1997.
44. M. TOMCZAK, *Przemoc i polityka*, Poznań 1984.
45. A. WAŚ, *Bracia Muzułmanie w Jordanii. Doktryna i organizacja Bractwa na przełomie XX i XXI wieku*, Lublin 2003.
46. P. WILKINSON, *Terrorism and the liberal state*, London 1979.
47. S. ZUHUR, *Hamas and Israel: conflicting strategies of group-based politics*, Carlisle 2008.

THE STRUCTURE AND ACTIVITY OF HAMAS IN THE INTERNATIONAL SETTINGS

Abstract: The article states that activity of the organization Hamas has a global dimension, because what happens at one end of the globe has a definite impact on the situation, and not only to neighboring areas, but also to those located in the other corners of the world, because contemporary man is living in a global world. Therefore, Hamas terrorists violate the rights of every human being, regardless the place of residence. The events that are happening in the Gaza Strip are not only about the state of human rights in these places, but have a real impact on how human rights are respected throughout the world. The Islamic Resistance Movement is a terrorist organization, which has ruled over Palestinian state for several years. From its rising to the present organization has evolved, particularly with regard to working methods. In recent years the political and social roles of organization Hamas has dramatically increased. It's evident – the example is introducing by the organization more and more restrictive rules to society, especially to women. Changing social and political roles of Hamas in the region has changed the methods and ways of activity. The Islamic Resistance Movement greatly reduced the bloody bombings, kidnappings and other terrorist techniques for discussions, negotiations and dialogue. In addition, attempts to form a government of national unity and peaceful conferences aim to make the government legitimate by the international community.

Keywords: Hamas, Middle East, Gasa Strip, terrorist organizations, security.